

Remiss av slutbetänkandet Återkallelse av svenskt medborgarskap (SOU 2026:21), dnr. Ju2026/00665

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, yttrande utgår från myndighetens uppdrag att verka för att unga ska få goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen samt att stärka det civila samhällets förutsättningar. Myndigheten ska också ta fram och sprida kunskap om ungas levnadsvillkor och om det civila samhällets villkor och utveckling.

MUCF:s uppdrag omfattar även ungdomspolitik, civilsamhällespolitik, politiken för nationella minoriteter samt frågor som rör trossamfund. Myndigheten ska arbeta sektorsövergripande och i samverkan med andra aktörer för att stärka demokratin, delaktigheten och människors möjligheter till organisering och inflytande.

MUCF har tidigare yttrat sig över det förslag till ändring i 2 kap. 7 § regeringsformen som lagts fram i betänkandet Några frågor om grundläggande fri- och rättigheter (SOU 2025:2). Myndigheten framförd då inga synpunkter på förslaget om återkallelse av medborgarskap.

MUCF har beretts möjlighet att yttra sig över slutbetänkandet Återkallelse av svenskt medborgarskap (SOU 2026:21).

MUCF lämnar följande synpunkter.

Sammanfattning

MUCF delar utredningens bedömning att det finns ett legitimt samhällsintresse av att motverka att svenskt medborgarskap erhålls genom oriktiga uppgifter, vilseledande eller annan otillbörlig påverkan. Myndigheten anser samtidigt att förslag om återkallelse av medborgarskap aktualiserar mycket långtgående konsekvenser för individen och därför måste omges av starka rättssäkerhetsgarantier samt tydliga proportionalitetsbedömningar.

MUCF vill särskilt framhålla:

- vikten av rättssäkerhet, förutsebarhet och proportionalitet,
- behovet av att förtydliga begreppet Sveriges vitala intresse
- behovet av ett tydligt barnrättsperspektiv i tillämpningen,

- risken för negativa konsekvenser för tillit, delaktighet och social sammanhållning,
- vikten av att beslut inte leder till statslöshet eller långvarig rättsosäkerhet,
- behovet av uppföljning av hur reformen påverkar unga och personer i socioekonomiskt utsatta situationer.

Rättssäkerhet och proportionalitet

MUCF vill särskilt framhålla att utredningen inte föreslår någon preskriptionstid för återkallelse av medborgarskap. Myndigheten bedömer att avsaknaden av en tidsmässig begränsning riskerar att skapa långvarig osäkerhet för enskilda individer och deras familjer.

Ett medborgarskap har en grundläggande betydelse för individens rättsliga ställning, identitet och möjlighet till full delaktighet i samhället. Om möjligheten till återkallelse saknar tidsgräns kan detta påverka känslan av trygghet och tillhörighet, särskilt för personer som levt under lång tid i Sverige och etablerat stark anknytning till landet.

MUCF anser därför att det bör övervägas att införa en preskriptionstid eller annan tydlig tidsmässig avgränsning för när återkallelse kan aktualiseras. En sådan ordning skulle stärka förutsebarheten och rättssäkerheten samt bättre svara mot proportionalitetsprincipen.

MUCF bedömer att återkallelse av svenskt medborgarskap är en av de mest ingripande åtgärder staten kan vidta mot en individ. Förslagen måste därför präglas av mycket höga krav på rättssäkerhet, tydlighet och förutsebarhet.

Myndigheten anser att det bör framgå särskilt tydligt vilka omständigheter som ska kunna ligga till grund för återkallelse och vilka beviskrav som ska gälla. Det är angeläget att tillämpningen blir restriktiv och enhetlig samt att den enskilde ges reella möjligheter att ta del av underlag, yttra sig och få beslut prövade.

MUCF vill också understryka vikten av att proportionalitetsprincipen tillämpas med stor omsorg. Hänsyn bör tas till bland annat:

- hur lång tid personen varit svensk medborgare,
- individens anknytning till Sverige,
- konsekvenser för familjeliv och försörjning,

- individens ålder vid tidpunkten för de omständigheter som ligger till grund för återkallelse,
- eventuella konsekvenser för barn.

Begreppet Sveriges vitala intresse

Begreppet Sveriges vitala intressen framstår också som problematiskt i remissen eftersom det används som ett centralt avgränsningskriterium utan att innebörden preciseras närmare. Remissen ger visserligen exempel på intressen som kan omfattas, såsom nationell säkerhet, demokratiska funktioner och samhällsviktig verksamhet, men lämnar samtidigt ett betydande tolkningsutrymme åt myndigheter och andra aktörer.

Detta riskerar att skapa en otydlig och varierande tillämpning mellan olika verksamheter och sektorer. Om begreppet tolkas alltför brett finns en risk att allt fler verksamheter anses beröra Sveriges vitala intressen, vilket kan leda till omfattande säkerhetsskyddsåtgärder, ökad sekretess och administrativa konsekvenser som inte alltid står i proportion till den faktiska hotbilden. Samtidigt kan en alltför snäv tolkning innebära att skyddsvärda verksamheter eller funktioner faller utanför regelverket.

En särskild utmaning i remissens användning av begreppet är att vitala intressen inte är statiska utan förändras över tid. Digitalisering, internationella beroenden och hybrida hot gör att även verksamheter som tidigare inte betraktats som säkerhetskänsliga kan få betydelse för Sveriges säkerhet. Det innebär att begreppet måste vara flexibelt, men flexibiliteten får inte ske på bekostnad av förutsebarhet och rättssäkerhet.

Det kan därför finnas skäl att i det fortsatta lagstiftningsarbetet tydligare definiera vilka kriterier som ska vara vägledande vid bedömningen av vad som utgör ett vitalt svenskt intresse. En mer konkret och enhetlig avgränsning skulle kunna underlätta tillämpningen för myndigheter och verksamhetsutövare samt minska risken för osäkerhet och överinkludering.

Barnrättsperspektivet

MUCF anser att barnrättsperspektivet behöver tydliggöras ytterligare i den fortsatta beredningen.

Barnkonventionen är svensk lag och barnets bästa ska beaktas i alla beslut som rör barn. Även när beslut om återkallelse riktas mot en vuxen kan konsekvenserna för barn bli betydande. Det gäller exempelvis barns trygghet, familjesituation, ekonomiska förutsättningar och känsla av tillhörighet.

MUCF bedömer att det bör införas tydliga krav på att barnkonsekvensanalyser genomförs inför beslut om återkallelse när barn påverkas direkt eller indirekt.

Myndigheten vill också framhålla att barn i utredningen i stor utsträckning behandlas som en följd av föräldrarnas rättsliga situation snarare än som egna rättighetsbärare. MUCF anser att barnets ställning som självständigt subjekt behöver tydliggöras ytterligare i den fortsatta beredningen.

Barn kan påverkas mycket långtgående av beslut om återkallelse av en förälders eller det egna medborgarskapet, oberoende av om barnet självt haft någon del i de omständigheter som ligger till grund för beslutet. Det gäller exempelvis frågor om trygghet, identitet, skolgång, social tillhörighet och framtida livsvillkor.

MUCF bedömer därför att barns individuella rättigheter och egna bästa behöver ges en mer självständig och framträdande roll i prövningen, i enlighet med barnkonventionens krav.

Myndigheten vill även framhålla att unga personer som vuxit upp i Sverige kan ha en stark identifikation med det svenska samhället även om de har dubbla medborgarskap. Åtgärder som uppfattas som oförutsägbara eller diskriminerande riskerar att påverka tilliten till samhällets institutioner negativt.

Tillit och social sammanhållning

MUCF:s verksamhet utgår från att ungas delaktighet, demokratiska engagemang och tillit till samhällsinstitutioner är centrala för ett hållbart demokratiskt samhälle.

Myndigheten vill därför framhålla att lagstiftning som rör medborgarskap också kan få bredare samhällseliga konsekvenser än de rent juridiska. Förslag som uppfattas innebära osäkerhet kring medborgarskapets ställning kan påverka känslan av tillhörighet och inkludering, särskilt bland unga med utländsk bakgrund eller dubbla medborgarskap.

MUCF bedömer därför att det är viktigt att reformens syfte, omfattning och rättssäkerhetsgarantier kommuniceras tydligt. Det är också viktigt att följa upp hur reformen påverkar tillit, samhällsdeltagande och upplevelser av inkludering.

Dubbelt och enkelt medborgarskap

Förslaget aktualiserar också frågor om likabehandling mellan personer med enkelt respektive dubbelt medborgarskap. Eftersom ett svenskt medborgarskap enligt internationell rätt normalt inte får återkallas om personen därmed skulle bli statslös, innebär förslaget i praktiken att endast dubbelmedborgare kan bli föremål för återkallelse.

Detta kan leda till att två grupper av svenska medborgare får olika rättslig ställning och olika skydd mot ingripanden från staten.

Kritiker har framhållit att detta riskerar att skapa ett mer villkorat medborgarskap för personer med dubbla medborgarskap, där deras rättsliga tillhörighet till staten framstår som mindre stark eller mindre permanent än för personer med enbart svenskt medborgarskap. Det har också lyfts fram att skillnaden kan få betydelse för principen om alla medborgares lika värde och lika ställning inför lagen.

Det finns en risk att ett system där medborgarskap kan återkallas för vissa grupper kan påverka incitamenten vid ansökan om medborgarskap. Om möjligheten till återkallelse kopplas till dubbelt medborgarskap kan det exempelvis uppstå incitament för vissa personer att avstå från att uppge eller behålla andra medborgarskap för att undvika att omfattas av reglerna. Det kan också skapa drivkrafter att lämna ofullständiga eller felaktiga uppgifter om familjeanknytning, tidigare nationalitet eller rättslig status.

Avslutande synpunkter

MUCF delar bedömningen att det ska finnas möjligheter att agera mot fall där svenskt medborgarskap erhållits genom allvarliga oegentligheter. Samtidigt vill myndigheten understryka att medborgarskapet har en grundläggande betydelse för individens rättsliga och demokratiska ställning och att förslag om återkallelse därför aktualiserar mycket långtgående konsekvenser för den enskilde.

MUCF vill avslutningsvis framhålla att utredningen inte fullt ut adresserar flera av de rättsliga, sociala och demokratiska utmaningar som förslagen aktualiserar. Flera centrala frågor lämnas till den framtida rättstillämpningen samtidigt som förslagen innebär mycket långtgående konsekvenser för enskilda individer. Detta gäller bland annat avvägningen mellan statens legitima intresse av att ingripa mot oegentligt förvärvade medborgarskap och den enskildes behov av rättssäkerhet, förutsebarhet och skydd mot oproportionerliga ingripanden. Myndigheten bedömer även att behovet av tydligare avgränsningar av centrala begrepp och bedömningsgrunder kvarstår för att säkerställa en enhetlig och rättssäker tillämpning.

MUCF bedömer vidare att konsekvenserna för barn, familjerelationer, social sammanhållning och tilliten till samhällsinstitutioner inte har analyserats tillräckligt ingående. Utredningen belyser inte heller fullt ut de principiella frågor som följer av att möjligheten till återkallelse i praktiken endast kan aktualiseras för vissa grupper av

svenska medborgare. Sammantaget innebär detta att flera betydelsefulla aspekter av förslagen fortfarande framstår som otillräckligt belysta.

Mot denna bakgrund anser MUCF att det fortsatta lagstiftningsarbetet bör innehålla fördjupade analyser av reformens långsiktiga konsekvenser för rättssäkerhet, barns rättigheter, likabehandling och samhällelig tillit. Endast genom en sådan samlad prövning kan det säkerställas att regleringen är proportionerlig, rättssäker och förenlig med grundläggande demokratiska principer.

Förslagen bör därför utformas och tillämpas med stor restriktivitet samt med starka rättssäkerhetsgarantier, ett tydligt barnrättsperspektiv och noggranna proportionalitetsbedömningar.

I detta ärende har generaldirektör Magnus Jägerskog beslutat. Remissamordnare Kenneth Condrup har varit föredragande.

Magnus Jägerskog
Generaldirektör

Kenneth Condrup
Remissamordnare